

Waddenzee 2001: eerste resultaten van het derde integrale jaar

Op 10 juli jl. toog onder begeleiding van het LNV-schip de ms Harder het leeuwendeel van het Sovon-waddenteam dat in 2001 de eilanden en vastelandkwelders heeft geteisterd naar het Simonszand. Een reisje om het voorbijse broedseizoen nog even door te spreken, afscheid te nemen van onze beide studenten en er nog een nuttig tellinkje van de zandplaat tussen Schiermonnikoog en Rottumerplaat aan vast te knopen. Ook een tochtje om eens lekker stoom af te blazen vanwege de perikelen rond de MKZ-crisis.

Narrow escape

Alweer MKZ zult u denken, jawel... Het is toch eigenlijk te gek voor woorden dat je nauwelijks meer serieuze geluiden over de afwikkeling van deze crisis hoort terwijl de impact op de samenleving zo groot was. Het wordt inmiddels ook duidelijk hoeveel veldwerk niet is uitgevoerd doordat overheden de regie kwijt raakten en vogeltellers op tal van plaatsen een seizoen moesten overslaan. In het Waddengebied heeft het weinig gescheeld of de doelstelling om, samen met onze Duitse en Deense vogelvrienden, weer een dijk van een integraal jaar neer te zetten, kwam te vervallen; het was immers verboden om zeedijken en begraasde kwelders, duinen en polders te betreden. Slechts door toedoen van mensen die wel het hoofd koel hielden, bleef het kaartenhuis overeind. Toch kwamen we niet helemaal ongeschonden uit deze slechte droom: de vastelandkwelders tussen Zwarte Haan en Eemshaven konden niet op alle projectsoorten worden geïnventariseerd. Het gros van de censusplots is echter gewoon geteld en omdat de crisis net op tijd kon worden bezworen, zijn uiteindelijk alle kolonievogels en zeldzame soorten onder handen genomen. Chapeau voor het geduld en doorzettingsvermogen van de tellers, en hulde ook voor die mensen binnen het ministerie van LNV, de provincie Groningen, de waterschappen, Staatsbosbeheer en It Fryske Gea die uiteindelijk de pit hebben gehad hun nek uit te steken om het

Waddenproject door te laten gaan. In 2002 zullen de Fries/Groningse kwelders integraal worden onderzocht op soorten als Eider, Scholekster en Tureluur. Dit geldt ook voor het Eemshaventerrein waar gemotiveerde vogelaars van de KNNV-Delfzijl stonden te trappelen om de eerste complete broedvogeltelling van dit belangrijke gebied uit te voeren....

Op Simonszand

Het waddenteam op Simonszand dus Een mooi tochtje waar schipper John de Boer tekst en uitleg gaf over de taken van LNV in de Waddenzee maar natuurlijk ook een mooie kans om naar de vogels te kijken. Een op Bonte Strandlopers en Kanoeten jagende Slechtvalk is altijd leuk, een Roodkeelduiker in prachtkleed deed de wenkbrauwen even fronsen en een Geoorde Fuut werd door een scherpe student Niek opgemerkt. Maar omdat de heren tussen begin april en begin juli vooral bezig zijn geweest met broedvogels, ging onze aandacht vooral hiernaar uit. Wie echter naar Simonszand afreist voor broedvogels, moet zich weinig illusies maken. De 3 paar Scholeksters met kuikens zijn vermoedelijk dan ook de eerste succesvolle broedvogels ooit op de stuivende vlakte. Daarnaast twee nestelende Visdieven (1 nest was tot dusverre het record alhier) en 2 kuiltes draaiende Dwergsterns. Geen vetpot dus, maar onder het motto "wie het kleine niet eert..." zette de schipper weer koers

naar de Eemshaven. Hier werd voor een naderende bui nog even het succesvolle paar Grauwe Kiekendieven gezien. In dit overzicht per gebied daarom een opsomming van de opvallende broedparen/territoria die door de zes betaalde Sovon-krachten en twee MBCS-studenten (Larenstein, Velp) zijn vastgesteld.

Van eiland naar eiland

Lieuwe Dijkse nam met een legertje vrijwilligers, personeel van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten Texel onder handen. Hoewel de kolonie Aalscholvers in de Muy (vorig jaar 250 paren) pas geteld wordt na het vertrek van de Lepelaars, is al duidelijk dat de aantallen hier zijn gegroeid. De Dwergsterns op de overstromingsgevoelige stranden van de Hors en de Cocksdorp verdwenen tijdens het springtij van 3 juni. De eerste indruk is dat het aantal paren weer rond de 100 zal liggen. Opvallend waren de 4 paar Zwartkopmeeuwen die een broedpoging deden, terwijl voor het tweede achtereenvolgende jaar een Brandgans broedde in Dijkmanshuizen. Alleen op het strandje van de Cocksdorp broedde een Strandplevier. Het verhaal van Vlieland is er één van nattigheid. Beheersmaatregelen om de duinen natter te houden in combinatie met een vochtige winter waren verantwoordelijk voor een paar aardig gevulde duinmeren, waar zich prompt Fuut (1 paar), Dodaars (4) en Pijlstaart

(3, waarvan tenminste 1 met pulli) ophiielden. De Bruine Kiekendief deed het goed, 21 paar werden geteld door Peter de Boer (Sovon) en Carl Zuhorn (Staatsbosbeheer). De Blauwe Kiekendief verging het matig, met 4 paren waarvan er slechts 1 uitgevlogen jongen opleverde. Spectaculair was de groei naar 925 nestelende Aalscholvers in de Kroon's Polders. Tenslotte mag niet onvermeld blijven dat de populatie Eiders werd becijferd op 2679 'paren'. De kuikentelling op 2 juli kwam uit op 1237 groot geworden pulli, zeker geen slecht resultaat voor deze langlevende soort.

Op Terschelling werd (wederom) een aanzienlijk deel van het inventarisatiewerk door Staatsbosbeheer uitgevoerd. Zo'n 3000 ha duinen en kwelder werden echter door 'onze' studenten Roel Boots en Niek Oosterveen onderzocht. Omdat beide MBCS-studenten ook in de keukens van SBB mochten rondkijken, was dit voor hen een leerzame stage-ervaring en voor Sovon een belangwekkende bijdrage aan het Waddenproject. Olaf Klaasen ontfermde zich over de polder en Lieuwe Dijkse over beide censusplots. Resultaat van dit alles o.a. een opvallend aantal broedende Kokmeeuwen in de polder (>1500), een teruggang van het aantal Blauwe Kiekendieven (31 paar) en 4-6 nesten van Grote Mantelmeeuwen op de Groede. Hoopvol was de vestiging van een kleine kolonie Dwergsternen op de Noordvaarder (12). Tussen de Lepelaars van de Tweede Duintjes werden 2 nesten van Kleine Zilverreigers gevonden.

Vlak voor het springtij van 3 juni werd de Richel geteld, een zandplaat onder Vlieland waar weinig over gepubliceerd wordt. Gezien het zeer overzichtelijke terrein zijn de getelde aantallen behoorlijk compleet: Scholekster (20 paren), Zilvermeeuw (8), Stormmeeuw (56), Visdief (51) en Dwergstern (16).

Via dit uitstapje komen we terecht bij Ameland, waar Sovon (Lieuwe Dijkse, Romke Kleefstra, Olaf Klaasen), It Fryske Gea en de vogelwachten Nes-Buren en Hollum-Ballum ruim 10.000 paar Kokmeeuwen telden op het kweldertje onder Hollum, het Neerlandsreid en het Oerd; een aantal dat ze op Ameland niet meer gewend zijn. Het is interessant deze 'toename' te plaatsen tegen de scherpe afname aan de Friese kust, waaraan de vos een sterke bijdrage zou hebben geleverd. Opvallend waren voorts Geoorde Fuut (paar met jong in de Rozenduinen), Pijlstaart (nest met 8 eieren) en Grote Stern (3-5 paren). Schiermonnikoog werd voor het eerst sinds 1992, in opdracht van Natuurmonumenten, grotendeels onderzocht, door Michel Klemann. Het leverde een

record-aantal Blauwe en Bruine Kiekendieven op (12 resp. 27 paar) en een fors aantal Eiders (2943 broedende wijfjes). Hoewel Schier nu Terschelling is gepasseerd als Eider-bolwerk, was de reproductie nihil: kleine legfels en geen grote jongen. Een man Blauwe Kiekendief werd gepakt door een Havik. Een Kleine Zilverreiger wist één jong groot te brengen.

Op het vasteland

Van de vastelandskust is nog weinig bekend. Eelco Brandenburg, traditioneel de snelste met het uitwerken van gegevens, onderzocht met dochter Suzette de Afsluitdijk, waar Scholekster (64 paren), Bontbek- en Strandplevier (6 resp. 4 paren) de toon zetten. Het Lauwersmeer leverde Bontbekplevieren (zeker 10 paren), Steltkluten (9) en Grauwe Kiekendieven (4) op, naast een paar overzomerende Grote Zilverreigers. Slechtvalken brachten in een kast op de Eemscentrale 4 jongen groot. Voorts werden in de Eemshaven Grauwe Kiekendief en Velduil vastgesteld (ieder 2 paar) en verschillende paartjes Tapuit (als nieuwe LSB-soort dit nagenoeg volledig geteld). Op het AKZO-complex in Delfzijl vertoefde het hele voorjaar een paar Slechtvalken. De laatste waarneming dateert van 12 juni, toen de vogels na een veiligheidssoefening plotseling boven het industriecomplex hingen. De Dollard, ondanks enige problemen toch integraal geteld door Romke Kleef-

stra, Peter de Boer en vrijwilliger Klaas Kanis, was goed voor 3 territoria van Bonte Strandloper en moerassoorten als Bruine Kiekendief, Baardman en Snor. Het aantal Kluten, aanvankelijk 700 paren, werd gedecimeerd door een boer die het belang van greppelwerkzaamheden hoger stelde dan dat van broedvogels.

Verder opvallend

Voor het eerst hebben er in 2001 op alle grote Waddeneilanden Roerdompen gebroed. De Roodmus lijkt echter nagenoeg verdwenen (1 territorium op Ameland). Griend was weer de enige locatie in de Nederlandse Waddenzee waar Middelste Zaagbekken tot broeden kwamen. Het wordt nu toch echt tijd om ons ernstige zorgen te maken over de Velduil. Dit jaar zal het landelijke totaal wel niet boven de 20 paar komen en daarmee is deze schitterende uil in de gevarenzone beland.

Met de Kleine Mantelmeeuw blijft het goed gaan (voorbeeld: 3500 paren op Oerd-Hon op Ameland, een nieuw record). Het is echter de vraag of de toename te verklaren is uit eigen aanwas. Aan de Oost-Britse kusten zijn sommige grote kolonies opgedoekt als gevolg van vossenvraat. Is een deel van deze vogels verhuisd naar onze Waddeneilanden?

namens het waddenteam,

Ben Koks & Lieuwe Dijken

De Sovon-telploeg op Simonszand. Van links naar rechts: Peter de Boer, John de Boer (schipper van het LNV-schip ms Harder dat voor anker ligt op de achtergrond), Roel Boots, Ben Koks, Niek Oosterveen, Olaf Klaassen en Romke Kleefstra. Niet op de foto: Michel Klemann (verhinderd) en Lieuwe Dijkse (fotograaf).

